

MỘT SỐ KHÍA CẠNH TÂM LÝ HỌC CỦA UY TÍN NGƯỜI NỮ GIÁO VIÊN ĐẠI HỌC.

HOÀNG MỘC LAN

Đại học KH Xã hội & Nhân văn - ĐHQGHN

Vấn đề uy tín đang trở thành trung tâm chú ý ở nhiều lĩnh vực của đời sống xã hội. Từ đó có người quản lý xã hội, tổ chức cán bộ, giáo dục con người... Nói đến việc giáo dục hệ trẻ trong nhà trường không thể không nói đến uy tín của người giáo viên. Uy tín là một cầu khách quan, một tiêu chuẩn tất yếu của người giáo viên. Nhà giáo dục học người Nga tiếng A.X. Macarencô khi đánh giá vai trò của uy tín trong công tác giáo dục đã viết: "toàn rõ ràng là nhà giáo dục nào mà không có uy tín thì không thể là nhà giáo dục được".

Uy tín là một trong những hiện tượng tâm lý xã hội có ảnh hưởng đặc biệt đến hiệu quả của công tác giáo dục, đào tạo. Vì vậy vấn đề này cần được tìm hiểu, nghiên cứu và ứng dụng.

Hiện nay trong các trường đại học ở nước ta, đội ngũ nữ giáo viên là một lực lượng rất đông đảo (6494 nữ giáo viên đại học, chiếm 31,4% tổng số giáo viên đại học) [5]. Việc nghiên cứu về uy tín của nữ giáo viên đại học sẽ có ý nghĩa thiết thực. Một mặt nghiên cứu sẽ phân cung cấp những cơ sở khoa học cho việc tuyển chọn và đào tạo nữ giáo viên đại học trong tương lai, mặt khác cung cấp những tri thức tâm lý học cần thiết cho nữ giáo viên giảng dạy có thể đánh giá được đúng thực trạng ảnh hưởng của mình đối với sinh viên để tìm ra con đường hình thành và phát triển uy tín ở bản thân mình.

Vấn đề uy tín được nghiên cứu khá sớm trong Triết học, Xã hội học và Tâm lý học. Thuật ngữ uy tín bắt nguồn từ chữ la tinh "Autoritas" có nghĩa là ảnh hưởng, sức mạnh. Mác và F. Ăng ghen trong khi nghiên cứu về mối quan hệ giữa người với người trong xã hội đã chỉ ra rằng: "Uy tín nảy sinh ra cùng với sự xuất hiện của xã hội, là một loại quan hệ người với người, trong đó một mặt đòi hỏi ý chí của một người nào đó phải phát huy được, mặt khác, sự phục tùng theo ý chí này..." [1].

Xã hội học coi uy tín là một hiện tượng xã hội biểu hiện sự phụ thuộc ở những động, suy nghĩ của một người hay một nhóm người vào người khác. Uy tín có thể của một người hay của một nhóm người khác nhau về chế độ, thiết chế xã hội. Vấn đề uy tín được nghiên cứu trong tâm lý học dưới các góc độ khác nhau. Tâm lý học xã hội trong các tổ chức lãnh đạo và cấp dưới. Uy tín của người lãnh đạo được hiểu là sự kết hợp hài hòa giữa uy tín cá nhân và sự tín nhiệm, ảnh hưởng tới người khác, được người đó tôn trọng khâm phục nguyện phục tùng. Tâm lý học sư phạm nghiên cứu uy tín của người giáo viên trong công tác giáo dục và dạy học. Đối tượng ảnh hưởng là những người đang học tập trong các trường như học sinh, sinh viên... Đi sâu tìm hiểu vấn đề uy tín, chúng tôi thấy rằng theo nội dung nhất uy tín được hiểu là một hiện tượng tâm lý xã hội, ảnh hưởng của một người hay một nhóm người tới người khác, được người đó tự nguyện phục tùng. Bản chất của uy tín cá nhân là một hệ thống các thuộc tính tâm lý của cá nhân gắn bó với nhau bảo đảm có

g thành công trong quan hệ với người khác và trong việc tổ chức hoạt động của nhóm xã

Trên thực tế, ở đâu có hai hay nhiều người hợp thành một nhóm xã hội thì ở đó nhất định sẽ có sự ảnh hưởng lẫn lút của một người hay nhiều người đối với hành động của những người còn lại. Uy tín trong mỗi nhóm xã hội là khác nhau phụ thuộc vào mục đích, nhiệm vụ, nhân mục xã hội và giá trị đạo đức của nhóm đó. Chính vì vậy mà uy tín của người giáo viên không thể đồng nhất với uy tín của người lãnh đạo, người quản lý... Theo nhà tâm lý nổi tiếng người Nga N. D. Lêvitốp: "Người giáo viên có uy tín là người mà nhân cách được học sinh công nhận và kính trọng, là người nêu tấm gương tốt cho học sinh noi theo, là người có phẩm chất đạo đức chính trị cao, có khuynh hướng sư phạm, có năng lực về công tác giáo dục, có sức mạnh của ý chí, nắm vững môn mình dạy và có nghệ thuật sư phạm" [3]. Như vậy, phẩm chất đạo đức và năng lực của nữ giáo viên có liên quan tất yếu với uy tín của họ, thiếu một trong hai yếu tố này sẽ không có uy tín. Uy tín thực sự của nữ giáo viên chỉ xuất hiện trong hoạt động tác động qua lại tích cực của nữ giáo viên đối với sinh viên. Ở đây có sự khác nhau cơ bản giữa uy tín của người giáo viên và uy tín của người lãnh đạo. Đối với người lãnh đạo, uy tín là sự đồng thuận giữa quyền lực và sự tín nhiệm. Còn người giáo viên không tạo ra uy tín của mình bằng quyền lực mà bằng sự tín nhiệm của học sinh, sinh viên dựa trên những phẩm chất và năng lực của chính bản thân mình. Uy tín của người nữ giáo viên có vai trò đặc biệt quan trọng đối với hiệu quả công tác giáo dục đào tạo. Sự tin tưởng của sinh viên đối với một uy tín nào đó sẽ làm tăng tinh thần đoàn kết và khả năng hoạt động của tập thể sinh viên. Uy tín của nữ giáo viên là mẫu điển hình cho việc bắt chước và là tấm gương cho sinh viên noi theo, là cho nữ sinh viên. Nó có sức thuyết phục lớn, tạo ra sự thu hút mạnh mẽ, thúc đẩy mọi hoạt động của sinh viên. Người nữ giáo viên có uy tín dễ dàng động viên cũng như ngăn chặn những khuyết điểm của sinh viên mà điều này khó có thể làm được đối với những giáo viên không có uy tín. Nữ giáo viên có uy tín có ảnh hưởng tốt không những đối với sinh viên mà còn đối với tập thể giáo viên.

Uy tín của nữ giáo viên có những điểm chung với uy tín của người thầy giáo vì cùng xuất phát trong hoạt động giáo dục, dạy học và có đối tượng ảnh hưởng là học sinh, sinh viên. Nó cũng có những điểm riêng vì ở các lứa tuổi và các cấp học khác nhau, những đặc điểm về sinh lý tâm lý của nam và nữ sinh viên khác nhau vì vậy những đòi hỏi của họ đối với nữ giáo viên cũng có nét khác nhau. Dựa vào công trình nghiên cứu của Phạm Văn Đổ: "Phẩm chất và năng lực của giáo viên tiên tiến" và của PTS Đào Thị Oanh: "Những đặc điểm nhân cách - yếu tố của uy tín người giáo viên PTH", có thể chia những đặc điểm nhân cách tạo nên uy tín của người giáo viên ra năm nhóm sau:

- Trình độ nghề nghiệp.
- Trình độ hiểu biết.
- Phẩm chất đạo đức.
- Đặc điểm giao tiếp với học sinh.
- Diện mạo bên ngoài.

Qua điều tra bằng nhiều câu hỏi của 100 sinh viên (trong đó có 50 sinh viên năm thứ nhất và 50 sinh viên năm thứ tư) của các Khoa Luật, Lịch sử, Xã hội học - Tâm lý học Trường Đại học Quốc gia Hà Nội và NV - Đại học Quốc gia HN 1995, chúng tôi thu được một số kết quả bước đầu về những yếu tố cần thiết để người nữ giáo viên có uy tín đối với sinh viên (xếp thứ tự từ cao đến thấp)

1. Trình độ nghề nghiệp (cho cả sinh viên năm thứ nhất và thứ tư)

- Học vấn cao
- Khả năng truyền đạt hấp dẫn, dễ hiểu
- Lòng say mê đối với môn dạy

2. Phẩm chất đạo đức:

Sinh viên năm thứ nhất

- Độ lượng
- Tận tâm
- Chân thành
- Hiền hậu
- Trách nhiệm
- Yêu cầu cao
- Khiêm tốn
- Cương quyết
- Tự kiểm chế

Sinh viên năm thứ tư

- Tận tâm
- Độ lượng
- Chân thành
- Yêu cầu cao
- Hiền hậu
- Cương quyết
- Trách nhiệm
- Khiêm tốn
- Tự kiểm chế

3. Đặc điểm giao tiếp với sinh viên (cho cả sinh viên năm thứ nhất và sinh viên năm thứ tư)

- Quan tâm đến sinh viên
- Công bằng
- Giao thiệp rộng với sinh viên

4. Trình độ hiểu biết

Sinh viên năm thứ nhất

- Hiểu biết sâu về môn dạy
- Kiến thức rộng, uyên bác
- Hiểu biết đa dạng về môn dạy

Sinh viên năm thứ tư

- Hiểu biết đa dạng về môn dạy
- Hiểu biết sâu về môn dạy
- Kiến thức rộng, uyên bác

5. Diện mạo bên ngoài

Sinh viên năm thứ nhất

- Phong cách dịu dàng
- Hình dáng lịch sự
- Ăn mặc gọn gàng
- Ăn mặc đẹp

Sinh viên năm thứ tư

- Phong cách dịu dàng
- Hình dáng lịch sự
- Ăn mặc đẹp
- Ăn mặc gọn gàng

Dựa trên sự phân tích và kết quả điều tra trên, chúng tôi có một số nhận xét sau:

- Uy tín thực sự của nữ giáo viên được hình thành trong điều kiện những đặc điểm n cách của họ làm thoả mãn nhu cầu xã hội của sinh viên.
- Vai trò quyết định để người nữ giáo viên có uy tín đối với sinh viên là những đặc đi về trình độ nghề nghiệp và những phẩm chất đạo đức của họ.
- Uy tín của nữ giáo viên đối với sinh viên gắn liền với đặc điểm của giới tính, lứa tuổi của môn học.

Uy tín của người giáo viên là phương tiện cảm hoá sinh viên có hiệu quả nhất, là vũ sắc bén nhất để tiến hành tốt công tác giáo dục, dạy học. Vì vậy, người nữ giáo viên m xây dựng uy tín đối với sinh viên cho bản thân mình cần phải không ngừng phấn đấu đi về mọi mặt như C. Mác đã nói: "Nếu bạn muốn có ảnh hưởng tới người khác, bạn phả người thực sự tác động và đi trước họ [1].

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Mác, F. *Ăng ghen Toàn tập*, NXB Sự thật - 1970, tr. 68.
2. Mác *Tuyển tập*, tập 21, NXB Matxcova 1970, tr 151.
3. D. Lxvitốp. *Tâm lý học trẻ em và Tâm lý học sư phạm*, tập 3, NXB Giáo dục, HN 1972.
4. *Tâm lý học quân sự*, NXB QĐND 1978, tr. 545.
5. Phạm Văn Đổ. Phẩm chất và năng lực của người giáo viên tiên tiến, *Kỷ yếu hội nghị tâm lý học của viện KHGD*, Hà Nội 1975.
6. Đào Thị Oanh. *Những đặc điểm nhân cách - Một yếu tố của uy tín người giáo viên PTTH*, Luận án PTS Matxcova 1989.
7. *Để cương bài giảng TLH trẻ em và TLH sư phạm*, NXB Giáo dục 1975.
8. Nguyễn Thạc. *Tâm lý học sư phạm đại học*, NXB Giáo dục 1992.

J. JOURNAL OF SCIENCE, Soc. Sci. t. XII, n°1, 1996

SOME PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF FEMALE LECTURER'S PRESTIGE

HOANG MOC LAN

College of Social Sciences & Humanities - VNU

Prestige is a socio - psychological phenomenon. Many social studies have been focusing on this phenomenon. It's an objective requirement of all lecturers to fulfill their responsibilities and it also displays how skillful these lecturers are in the education career.

This article presents fundamental psychological knowledge of prestige, analyses prestige in real social condition and points out some qualities and capacities needed for prestige forming of female lecturers. This basic theory will help the female lecturers to appreciate the value of prestige and their real influence on students, to find out their own ways in prestige's emergence and development process.

Newadays the problem of the lecturer's pedagogical style foundation and prestige establishment is one of the most important issues in education and training work and is analysed by author based on the survey of students at Vietnam University, Hanoi (1995) related with the current socio - economic state